



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ



INTEGROVANÁ
STŘEDNÍ ŠKOLA
POLYGRAFICKÁ

Typografie

1. Úprava sazby do odstavců

www.isspolygr.cz

Vytvořila:
Ivana Michálková
Vytvořeno dne: 31. 8. 2012

Integrovaná střední škola polygrafická,
Brno, Šmahova 110
Šmahova 110, 627 00 Brno

Interaktivní metody zdokonalující edukaci na ISŠP
CZ.1.07/1.5.00/34.0538

Typografie

DUM číslo: 1
Název: Úprava sazby do odstavců

Strana: 1/11

Škola	Integrovaná střední škola polygrafická, Brno, Šmahova 110
Ročník	1. ročník (SOŠ, SOU)
Název projektu	Interaktivní metody zdokonalující proces edukace na ISŠP
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0538
Číslo a název šablony	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Autor	Ivana Michálková
Tématická oblast	Typografie
Název DUM	Úprava sazby do odstavců
Pořadové číslo DUM	1
Kód DUM	VY_32_INOVACE_01_OV_MI
Datum vytvoření	31. 8. 2012
Anotace	Dokument obsahuje vysvětlení, jak se správně upravují textové skupiny do odstavců

Pokud není uvedeno jinak, je uvedený materiál z vlastních zdrojů autora.

Hladká sazba

Text zarovnaný do bloku má odstavce se zarovnaným levým i pravým okrajem, všechny řádky jsou tedy stejně dlouhé. Je to nejčastěji používaná grafická úprava, zejména u novin, knih a časopisů, která je pro čtenáře velmi pohodlná a umožňuje soustředění pozornosti na text.

Text se upravuje z jednoho, druhu, řezu a stupně písma s dělením slov. Odstavcová úprava textu je v celém díle jednotná, tzn. šířka sazby, počet sloupců, způsob úpravy odstavců a velikost odstavcové zarážky. Pevné šířky řádků je dosahováno přizpůsobením velikosti mezislovních mezer. Především u úzké sazby je třeba používat dělení slov, aby nedocházelo ke vzniku velkých mezer.

Z hlediska formátovacího je důležité mít na paměti, že odstavec je skupina slov nebo vět, ukončených odstavcovou značkou. Tu vložíme do textu každým stisknutím klávesy Enter.

Sazba na praporek je úprava textu, kdy jeden okraj odstavce je zarovnaný a druhý nezarovnaný. Řádky mají rozdílnou délku, rovnoměrné mezery mezi slovy a vyvážené zabarvení textu, takže sazba působí klidnějším dojmem. Je to vhodná metoda pro sazbu úzkých sloupců i tam, kde malý formát nedovolí správné vyrovnání sazby, protože v sazbě se nesmí dělit slova.

Sazba na střed je další používaný způsob uspořádání textu s pevnou mezislovní mezerou. Rozdíly délky řádků by neměly být větší než třetina maximální šířky odstavce. Texty by měly být děleny do řádků podle logické stavby textu. Sazba je vhodná spíše pro kratší texty slavnostního charakteru. Rozsáhlé texty by byly obtížně čitelné. V sazbě nedělíme slova.

Sazba do bloku

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce.

Sazba na praporek

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky.

Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce.

Sazba na střed

Zabarvení sazby je poměr

potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky.

Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo.

Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce.

Odstavec s odstavcovou zarážkou

Nejčastější úpravou sazby odstavců je použití odstavcové zarážky na začátku řádku. Běžně se používá zarážka jeden až dva čtverčíky. Větší odstavcové zarážky způsobují následné problémy s východovou řádkou. Při sazbě z různých stupňů písma je zarážka stejná ve všech případech, rozhodující je vždy zarážka základního textu. Velikost zarážky má být úměrná šířce sazby a stupni písma.

Východový řádek je neúplný řádek na konci odstavce. Musí být delší než je odstavcová zarážka a je na ní nejméně jedno celé slovo. Na konci východové řádky musí být nejmenší mezera ve velikosti jednoho čtverčíku. Pokud zbývá méně místa, řádku upravíme na plnou šíři sazby.

Čtverčík je čtverec o rozměru stupně písma.

Odstavec s odsazením první řádky

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce.

To jsou parametry, které nemůžeme měnit (nebo bychom měnit neměli). Dalším činitelem ovlivňující zabarvení, je počet sloupců a šířka sazby.

Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňováním řádků.

Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit.

Vyplňování sazby se provádí mezislovními mezerami. Ty se sázejí buď v základní šíři, nebo se stahují (zmenšují), či rozpalují (zvětšují). Za staženou řádkou by neměla následovat řádka rozpálená a naopak.

Odstavec bez odsazení

Odstavce sázené bez odsazení je možné použít tam, kde není nutné zvýraznit odstavcovou úpravu. Východový řádek nesmí být na plnou šířku sazby a musí být kratší minimálně o jeden čtverčik.

U kratšího textu můžeme úpravu zpřehlednit oddělením odstavců volným řádkem – sazba je náročnější na prostor.

Odstavec bez odsazení první řádky

Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků.

Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit.

Vyplňování sazby se provádí mezislovními mezerami. Ty se sázejí buď v základní šíři, nebo se stahují (zmenšují), či rozpalují (zvětšují). Za staženou řádkou by neměla následovat řádka rozpálená a naopak.

Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků.

Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit.

Vyplňování sazby se provádí mezislovními mezerami. Ty se sázejí buď v základní šíři, nebo se stahují (zmenšují), či rozpalují (zvětšují). Za staženou řádkou by neměla následovat řádka rozpálená a naopak.

Odstavec s předsazenou první řádkou

Předsazení prvního řádku odstavce je vhodné zejména u pořadové sazby, kdy každý odstavec začíná číslováním nebo odrážkou. První řádek je na plnou šířku sazby, ostatní jsou odraženy.

Odstavec s předsazenou první řádkou

- Zabarvení sazby je poměr potiš-
tění a nepotišťené plochy vysazené
stránky. Vliv na toto zabarvení má
v první řadě použité písmo. Jeho
duktus, šířka písmových znaků
a poměr střední výšky písma vůči
jeho celkové výšce.
- Správného vyvážení barevnosti
stránky, vzhledem k typu, a stupni
písma a šířce sazby, můžeme
dosáhnout citlivým vyplňování
řádků.
- Zde již můžeme aktivně ovlivnit
výsledek své práce, buď k dob-
rému, anebo také všechno zkazit.
- Vyplňování sazby se provádí me-
zislovními mezerami. Ty se sázejí
buď v základní šíři, nebo se stahují
(zmenšují), či rozpalují (zvětšují).

Odstavec s relativním odsazením

Nejmenší nároky na prostor má sazba s relativním odsazením, kdy další odstavec začíná na východovém řádku předcházejícího odstavce a je odsazen alespoň třemi čtverčíky nebo grafickým prvkem.

Odstavec s relativním odsazením

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňováním řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezislovními mezerami. Ty se sázejí buď v základní šíři, nebo se stahují (zmenšují), či rozpalují (zvětšují).

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňováním řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezislovními mezerami. Ty se sázejí buď v základní šíři, nebo se stahují (zmenšují), či rozpalují (zvětšují).

Odstavec s jinou úpravou

Zvláštní nároky na prostor má úprava, kdy další odstavec začíná vždy tam, kde končí předcházející východová řádka odstavce, ale o řádek níže.

Odstavec s jinou úpravou

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo.

Správného barevného vyvážení stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout jedině citlivým vyplňování řádků.

Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit.

Parchanty

Parchant je neúplný řádek textu, který se vyskytuje tam, kde nemá. Česká typografie jej definuje jako východový řádek předcházejícího odstavce na začátku nového sloupce nebo stránky.

Parchant může ale také být první řádek nového odstavce se zarážkou zapomenutý na konci sloupce nebo stránky.

Při dělení vysázeného textu do několika sloupců nebo stránek by vždy měly zůstat svázány alespoň dva řádky odstavce. Zarážkový řádek by tedy neměl být posledním a východový prvním řádkem ve sloupci sazby.

Sirotek a vdova

kapitol nebo článků.

Při dělení vysázeného textu do několika sloupců nebo stránek by vždy měly zůstat svázány alespoň dva řádky odstavce.

Zarážkový řádek by tedy neměl být posledním a východový prvním řádkem ve sloupci sazby.

Pro začátky a konce kapitol platí, že

Kontrolní otázky:

1. Definuj hladkou sazbu.
2. Vyjmenuj úpravy sazby do odstavců.
3. Popiš rozdíl mezi úpravou odstavců s odstavcovou zarážkou a bez odsazení.
4. Co je to parchant?

Zdroje:

Ing. POP Pavel, FLÉGER Jindřich, POP Vladimír. Sazba1: Ruční sazba. Vydání druhé. Praha: SPN, 1989. 185 stran.
ISBN 85-30-44/2.

KAPLANOVÁ Marie a kolektiv. Moderní polygrafie. Vydání druhé. Praha 2: Svaz polygrafických podnikatelů, 2010. 391 stran.
ISBN 978-80-254-4230-2.

BERAN Vladimír a kolektiv. Aktualizovaný typografický manuál. Vydání páté. Praha: font, 2007. 120 stran.